Constantin Ciopraga (1916–2009)

Liviu LEONTE

În atmosfera tulbure şi ameninţătoare a anilor ’50 intra în amfiteatrele Facultăţii de Filologie (nume schimbat al Facultăţii de Litere, care suna dubios şi burghez), un asistent care prin ţinuta liniştită şi gravă, prin afabilitatea uşor reţinută pentru ca relaţiile să nu iasă din perimetrul civilităţii, părea descins de la Universităţile şi Academiile străine unde predecesorii săi obişnuiau să-şi facă studiile. Nimic nu lăsa să se vadă că asistentul de atunci, profesorul şi academicianul de mai târziu Constantin Ciopraga, fusese nevoit să-şi întrerupă anii de formaţie după terminarea facultăţii şi un stagiu la Paris, să traverseze experienţa teribilă a războiului şi a prizonieratului. Prezenţa sa masivă în publicaţii ieşene (a fost şi redactor la „Iaşul Literar”), publicaţiile centrale, ca şi în cele mai ex-centrice, căci profesorul nu refuza nici cele mai umile solicitări, a ilustrat o largă disponibilitate: comentarea fenomenului literar curent, în mod special îndreptarea spre terenul mai ferm al istoriografiei literare, critica de artă plastică – veche şi constantă slăbiciune –, reflecţiile cărturarului şi ale moralistului, beletristica.

Peste diversificarea preferinţelor, s-a manifestat de la început, când se puneau temeliile edificiului critic, îndreptarea spre scriitorii „Vieţii Româneşti”, ecou posibil al unei nostalgii care trimite la o epocă, o spiritualitate, la o ambianţă culturală. Monografiile solide care s-au succedat (*C. Hogaş*, *G. Topârceanu*, *H.P. Bengescu*, *Mihail Sadoveanu*), pe lângă calităţile analitic interpretative, sugerează şi posibilitatea racordării lor la atributele unei colectivităţi. Toate acestea vor conduce la apariţia unei opere fundamentale, unice în cultura noastră, *Personalitatea literaturii române*. Este o privire asupra întregii literaturi române din punctul de vedere al specificului, mai exact al specificului naţional. Cu aceasta, am intrat în problema cheie a „Vieţii româneşti”, a mentorului ei, G. Ibrăileanu, a cărui operă o continuă din acest unghi, fiindcă există şi sensibile diferenţe. Constantin Ciopraga a preluat locul şi rolul lui Ibrăileanu în cultura Iaşilor şi în cultura naţională în perioada cu care suntem contemporani.

Orice critic de prestigiu se regăseşte, profesional, în obiectul studiat. Clasicismul structural, raţionalizarea lirismului, estomparea sau dedramatizarea tragicului, iată câteva din trăsăturile pe care criticul nu întâmplător le remarcă în cursul organic al literaturii române. Trebuie să ne gândim şi la ecoul cărţii în epocă, atunci când mai persistau rămăşiţele proletkultiste şi se instaura un naţionalism protocronic, deşi n-ar strica s-o recitim şi astăzi când citim afirmaţii tranşante despre sublimul, ca şi despre ticăloşia noastră sau aflăm că suntem fie nereligioşi, fie creştini de pe vremea lui Burebista. Cărţile care au urmat au adâncit traseele stabilite în *Personalitatea literaturii române*, relevând „tiparele originare” la Sadoveanu, descoperind clasicismul (ca stil) până şi în cele mai romantice motive eminesciene.

„Philologica Jassyensia”, Anul V, Nr. 1 (9), 2009, p. 215–216

BDD-A904 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:44 UTC)

Titlurile sunt numeroase, s-au succedat cu aceeaşi regularitate nedesmințită. Şi acum are sub tipar o carte consacrată poeziei actuale la Editura Academiei.

Profesorul are acelaşi stil ca şi cercetătorul. Deşi impecabil ca vorbitor liber în conferințe, vernisaje de expoziții, prezentări de cărți, la curs avea totdeauna prelegerea în față, nu pentru a o citi, ci pentru a nu scăpa nimic esențial din ceea ce trebuia comunicat. A ocolit teatralitatea care te pândeşte în fața unui auditoriu. Surpriză, cărturarul riguros şi doct apare în postură de poet fantezist şi ironic, amuzându-se cu spectacolul demontării lumii în piesele componente şi al refacerii ei după o logică insolită. Populată de personaje fantomatice şi bizare, poezia propune o aventură în paradox a unui intelectual care, după ce a citit toate cărțile, visează la ingenuitatea şi armonia primară ale lumii.

Rareori exemplaritatea unei opere este dublată de exemplaritatea biografiei. Constantin Ciopraga oferă modelul unei „valori fixe", sintagmă norocoasă descoperită de un talentat jurnalist, în fericita consonanță dintre valorile promovate în operă şi cele trăite de eul empiric. Calmul şi armonia din familie le-a extins în sfera socială unde a înțeles totdeauna să găsească legăturile unificatoare peste divergențe şi resentimente. Oriunde a întrezărit că scânteiază o posibilă valoare s-a îndreptat cu simpatie şi înțelegere, încurajând pe debutanți ca şi pe truditorii mai vârstnici în arta scrisului. Mă gândesc la Tudor Vianu care a scris despre „înțelepciunea şi politețea" eroilor sadovenieni, înțelepciunea fiind o vârstă a spiritului. Dacă s-a întâmplat vreodată să fii într-o cumpănă, făcea tot ce puteau să facă inteligența şi capacitatea sa umană, iar când acestea erau depăşite, îndrepta privirea spre înalt şi lăsa să hotărască Cel de Sus. Era credincios cu convingere, dar şi cu discreția care nu l-a părăsit niciodată.

Fiecare din noi arată aşa cum este, dar şi aşa cum vrea. Omul şi-a compus o mască impenetrabilă, impunând o distanță care e a decenței, nu a orgoliului. Generos, gata oricând să-şi ajute colegii, avea în rezervă un teritoriu la care nu se putea accede. Demnitățile le-a onorat cu întreaga competență, dar şi cu un scepticism care lăsa să se înțeleagă că există lucruri mai importante. În momentele de destindere petrecute cu prietenii şi colegii într-o atmosferă de cordialitate, observai spre sfârşit că o neliniște se insinuează în acel interior nepătruns şi profesorul se grăbeşte să se întoarcă acolo unde îi era vocația: la masa de lucru. De acolo privea lumea neabsorbit de evenimente şi nesurprins de ele – cum scrie G. Călinescu în *Sensul clasicismului* şi „în momentul chiar când le trăieşte, le contemplă cu un ochi străin, cu un «calm» propriu clasicului". Acolo s-a creat „durabilitatea" şi „esențialitatea" operei.

Nu ştiu ce factor intern sau extern (Destinul, Dumnezeu sau zeii) a făcut ca misterioasele procese din interiorul corpului să se oprească undeva şi profesorul să arate mereu la o maturitate creatoare, fără degradările impuse, vai!, de vârstă. Este tot o victorie a spiritului asupra materiei, Constantin Ciopraga este cel mai longeviv dintre criticii români de prim ordin. Sfârşitul l-a surprins cu şantierul în lucru, cărturar care mai avea multe de spus despre literatură, existență şi sensurile ei. Nu-l vom mai întâlni pe profesor prin interioarele academice, pe străzile Iaşilor şi ale altor burguri moldovene, trecând nu pe lângă nişte clădiri, ci pe lângă aşezăminte unde vedea fantomele oamenilor iluştri care trăiseră în ele şi ni le arăta cu harul povestirii şi al evocării. Acolo unde ne vom duce cu toții îi vom citi doar numele. Constantin Ciopraga a plecat în alte sfere unde îi este locul, alături de marii bărbați care nu mor niciodată.

BDD-A904 © 2009 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:44 UTC)